

Position paper Sociaal Werk Nederland

Ten behoeve van rondetafelgesprek vaste commissie Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) met als onderwerp Arbeidsmarkt in de zorg, op 10 maart 2025. Lex Staal, directeur-bestuurder van Sociaal Werk Nederland, neemt deel aan Blok I: Opleiders en bestuurders.

Onze boodschap in een notendop

De meest recente prognoses voorspellen een tekort van 240 duizend werknemers in 2033 in de sector zorg en welzijn. Dat is nog eens 45.000 werknemers méér dan in de prognose in 2023. En zo'n 12 procent van het personeelsbestand. Zulke substantiële aantallen in een vergrijzende samenleving vragen om een gesprek waarin alle aspecten en opties op tafel komen.

In een scenario-analyse van [AZW](#)¹ zijn drie toekomstbeelden en hun impact op het arbeidsmarkttekort onderzocht. De eerste luidt 'Sterker als samenleving', met als kern om door een gezamenlijke inzet vanuit de samenleving, zorg- en welzijnsgebruik te voorkomen. Dat vraagt om het vroegtijdig (h)erkennen en aanpakken van problemen van mensen in hun eigen wijk of buurt, die kunnen leiden tot lichamelijke en psychische klachten. En dat vraagt weer om een [sterke sociale basis](#) in wijken en buurten. Met professionals die dichtbij mensen staan, zichtbaar en aanspreekbaar zijn en de bekwaamheid hebben om te luisteren, integraal te kijken en te doen wat nodig is. Vakmensen die in staat zijn om netwerken van vrijwilligers te stimuleren en waar nodig te begeleiden². En die bovendien nauw samenwerken met hun collega's in de zorg. Dat voorkomt (duurdere) zorg en dempt uiteindelijk ook het personeelstekort. De boodschap van Sociaal Werk Nederland is: durf te investeren in sociaal. Die investering heeft impact; allereerst voor de samenleving en bewoners zelf, maar ook op vraagstukken als houdbare zorg, leefbaarheid en veiligheid.

Hierna volgt een nadere onderbouwing van de relatie tussen medisch en sociaal, een verdere duiding van de impact en de arbeidsmarktsituatie van de branche sociaal werk, en wat de Rijksoverheid kan doen om deze situatie te verbeteren.

Sociaal maakt gezond

Volgens de [Sociaal-Economische Raad \(2023\)](#) heeft 20 procent van de zorgconsumptie geen medische maar een sociale oorzaak. Bij [Welzijn op Recept](#) wordt ervan uitgegaan dat [minstens 30 procent van alle huisartsconsulten](#) een psychosociale oorzaak heeft. In meer dan 175 gemeenten maken huisartsen al gebruik van dit beproefde recept en verwijzen zij mensen met psychosociale klachten door naar een sociaal werker. Onderzoek uit 2023 laat zien dat Welzijn op Recept tot wel [tien procent besparingen kan opleveren](#) in de eerstelijnszorg, de ggz en in de langdurige zorg. Er is veel winst te behalen door mensen tijdig de juiste ondersteuning te bieden. Want medische zorg lost deze problemen niet op en het kost de samenleving onnodig veel geld. De ondersteuning die sociaal werkers kunnen bieden, dempt op termijn ook het personeelstekort in de zorg. Onderzoek van [ABF Research \(2024\)](#) laat zien dat door de inzet van één extra sociaal werker gemiddeld ruim 3,5 zorgmedewerkers minder nodig zijn in 2033. Daarmee kan een deel van het grote aantal toekomstige vacatures in de zorg worden verminderd.

¹ Het onderzoeksprogramma Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn is een samenwerkingsverband van arbeidsmarktfondsen in zorg en welzijn en het ministerie van VWS

² In het sociaal werk werken zo'n 65.000 beroepskrachten met ruim 1,5 miljoen vrijwilligers

De impact van sociaal werk

Sociaal werk maakt impact. Voor bewoners, voor wijken en buurten én voor de samenleving als geheel. Sociaal werkers zien mensen en hun talenten, werken aan verbinding en dragen zo bij aan hechte, veerkrachtige gemeenschappen. Dat heeft ook bewezen preventieve effecten. Zoals meer mensen die meedoen, als vrijwilliger of betaalde kracht. Meer jongeren die hun opleiding afmaken en op het rechte pad blijven. Minder mensen die een beroep doen op de zorg of in de schulden raken. Investeren in sociaal werk betaalt zich terug, zowel financieel als in maatschappelijke baten. Elke euro die je investeert in sociaal werk levert de samenleving 1,60 euro op, blijkt uit onderzoek van [SEOR \(Erasmus School of Economics\)](#) (2021). Vergelijkbare uitkomsten zien we in [onderzoek van Cigarbox Impact Advisory](#) (2023) naar de impact van sociaal werk in vier wijken. Zo levert een investering van 250.000 euro in de Haagse Moerwijk maatschappelijke opbrengsten van bijna een half miljoen euro per jaar op en drie miljoen euro in de toekomst, onder andere aan vermeden zorgkosten en toegenomen arbeidsparticipatie.

De arbeidsmarkt van sociaal werk

Om die belofte waar te kunnen maken en vrijwilligers adequaat te kunnen blijven ondersteunen, heeft ook het sociaal werk voldoende vakbekwame medewerkers nodig. In de huidige gespannen arbeidsmarkt zucht het sociaal werk echter, net als alle branches in de sector zorg en welzijn, onder een nijpend personeelstekort. Het tekort verdrievoudigt en loopt in 2034 op naar ruim 12.000 medewerkers (zie ook de [Kamerbrief](#) van minister Agema). Dat is bijna 20 procent van het huidige personeelsbestand.

Ons appel op de Rijksoverheid

Het moet gezegd: het beleid van de Rijksoverheid is zelf een belangrijke verstoorder van de arbeidsmarkt. Want we spreken vaak over ‘zorg en welzijn’, als twee gelijkwaardige domeinen. Maar zorg en welzijn zijn anders georganiseerd en worden anders gefinancierd. Om de arbeidsmarkttekorten in het sociaal werk te beteugelen, zijn onder meer twee zaken nodig:

- *Continuïteit in gemeentelijke financiering, om onze vakmensen perspectief te kunnen bieden.*
Behoud en duurzame inzetbaarheid van medewerkers zijn belangrijke thema's in de arbeidsmarkt van sociaal werk. Daarvoor is ook duurzaam toereikende financiering van gemeenten cruciaal, aangezien zij sociaal werk inkopen. Financieel zijn de werelden van zorg en sociaal gescheiden en dit belemmert een integrale aanpak van het arbeidsmarktvraagstuk. Langdurige opdrachten bieden onze sociaal werkers loopbaanperspectief. Onzekerheid over de financiële continuïteit blijkt een belangrijke reden voor werknemers om de sector te verlaten. Die continuïteit is óók broodnodig om vertrouwen en netwerken op te bouwen en resultaat te boeken bij bewoners in wijken en buurten.
- *Zorg en welzijn moeten op de arbeidsmarkt gelijkwaardig worden behandeld.*
Met middelen uit de Zorgverzekeringswet of de Wet Langdurige Zorg kan het ministerie van VWS programma's initiëren voor de verhoging van instroom van nieuwe medewerkers of het behoud van medewerkers in de zorg. Het sociaal werk wordt gemeentelijk gefinancierd en kent deze landelijke programma's niet. Daarnaast worden de tarieven van zorgorganisaties automatisch (deels) geïndexeerd vanuit de OVA, terwijl sociaalwerkorganisaties elk jaar opnieuw afhankelijk zijn van de bereidheid en budgettaire mogelijkheden van gemeenten. Dit zorgt voor oneerlijke concurrentie.